

पठतु संस्कृतम्
कोविदः

एप्रल् २२, २०२३

पाठः ६

अङ्काः १००

1) अधो दत्तानां विग्रहवाक्यानां समस्तपदं समासनाम च लिखत । (२०)

a. अक्षे इति	अध्यक्षम्
b. रामस्य समीपम्	उपरामम्
c. विघ्नानाम् अभावः	निर्विघ्नम्
d. कक्षायाम् इति	अधिकक्षम्
e. रथस्य पश्चात्	अनुरथम्
f. दोषाणाम् अभावः	निर्दोषम्
g. बुद्धेः योग्यम्	अनुबुद्धि
h. क्षणं क्षणं प्रति	प्रतिक्षणम्
i. वृष्टेः पश्चात्	अनुवृष्टि
j. विद्यायाः योग्यम्	अनुविद्यम्

2) अधो दत्तानां समस्तपदानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत । (२०)

a. यथामति	मतिम् अनतिक्रम्य
b. निर्मक्षिकम्	मक्षिकाणाम् अभावः
c. अनुरूपम्	रूपस्य योग्यम्
d. अध्यात्मम्	आत्मनि इति
e. उपनदि	नद्याः समीपम्
f. उपनगरम्	नगरस्य समीपम्
g. प्रतिगृहम्	गृहं गृहं प्रति
h. यथाधनम्	धनम् अनतिक्रम्य
i. प्रतिगृहम्	गृहं गृहं प्रति
j. निर्जनम्	जनानाम् अभावः

3) अलङ्कारस्य नाम लिखत (५)

a. मुदाकरात्तमोदकं सदा विमुक्तिसाधकम् ।

अनुप्रासः - शब्दालङ्कारः

b. एषः बालः सिंहः इव पराक्रमी ।

उपमालङ्कारः - अर्थालङ्कारः

c. हनूमान् अब्धिम् अतरत् दुष्करं किं महात्मनाम् ।

अर्थान्तरन्यासः - अर्थालङ्कारः

d. अयं राजा साक्षात् परमेश्वरः ।

रूपकालङ्कारः - अर्थालङ्कारः

e. चिन्तयामि हरिमेव सन्ततम् ।

छेकानुप्रासः - शब्दालङ्कारः

4) अलङ्कारस्य लक्षणं वर्णनं उदाहरण-सहितं लिखत । (५)

a. अतिशयोक्तिः

b. श्लेषालङ्कारः

5) एकपदेन उत्तरं लिखत (१०)

a. पूर्वमीमांसादर्शनस्य प्रवर्तकः कः ? जैमिनिः

b. हंसः किमर्थं विदर्भदेशम् अगच्छत् ?

नलदमयन्त्योः विवाहकार्यसाधनाय हंसः विदर्भ देशं
गतवान् ।

c. नास्तिकदर्शनानि कानि ?

बौद्ध, जैन, चार्वाकादीनि

d. दमयन्ती कस्य सुता ?

भीमराजस्य सुता

e. उत्तरमीमांसा नाम का ?

वेदान्तः

f. आस्तिकदर्शनानि कानि ?

साङ्ख्यम्, योगः, न्यायः, वैशेषिकः, पूर्वमीमांसा,
उत्तरमीमांसा

g. नैषधीयचरितं केन लिखितम् ?

श्रीहर्षेण

h. नलः कस्य देशस्य राजा ?

निषधदेशस्य

i. न्यायदर्शनस्य प्रवर्तकः सूत्रकारः च कः ?

गौतमः

j. कस्य दर्शनस्य आचार्यः कपिलः ?

साङ्ख्य-दर्शनम्

6) पदविवरणं (अन्त-लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि) लिखत । (५)

- a. शुशोच शुच् धातुः परस्मैपदी लिट्-लकारः प्र. ए.
 b. सेनान्यम् ई. पु. 'सेनानी' शब्दः, द्वि. ए.
 c. दर्शितशिष्यभक्तिः इ. पु. 'दर्शितशिष्यभक्ति' शब्दः प्र. ए.
 d. शस्त्रभृताम् त. पु. 'शस्त्रभृत्' शब्दः ष. ब.
 e. क्षिणोति क्षि धातुः, परस्मैपदी लट्-लकारः, प्र. ए.

7) उत्तरं लिखत (२ + ३ = ५)

- a. अव्ययीभाव-समासस्य विवरणं लिखत ।
 b. 'शब्दालङ्कारः' उदाहरणसहितं वर्णयत ।

8) वाक्यं साधु / असाधु इति लिखत । (५)

- पादपानां शिशिराद् भयं । **असाधु**
- पूर्वं पर्वतानां पक्षाः आसन् इति देवेन्द्रः तान् पक्षान् कर्तितवान् । **साधु**
- तत्त्वविचारस्य अपरं नाम एव दर्शनम् । **साधु**
- शून्यवादः इत्यक्ते 'यत्र किमपि नास्ति तत्' इति अर्थः । **असाधु**
- वैशेषिकदर्शनस्य मुख्यं प्रतिपाद्यं मोक्षः । **साधु**

9) परस्परसम्बद्धान् मेलयत (५)

a. बादरायणः	औलूक्यदर्शनम्	c
b. जैमिनिः	पराशरः	a
c. कणादः	सामवेदम्	b
d. गौतमः	वल्कलम्	e
e. त्वक्	न्यायसूत्राणि	d

10) सूक्तेः अर्थः लिखत । (२)

आपत्काले च सम्प्राप्ते यन्मित्रं मित्रमेव तत् ।

11) सुभाषितस्य पदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत । (३)

अधमा धनमिच्छन्ति धनमानौ तु मध्यमाः ।

उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महतां धनम् ॥

12) श्लोकस्य पदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत
एकस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं च लिखत ।(५)

स त्वं निवर्तस्व विहाय लज्जां गुरोर्भवान् दर्शितशिष्यभक्तिः ।
शस्त्रेण रक्ष्यं यदशक्यरक्षं न तद्यशः शस्त्रभृतां क्षिणोति ॥

13) संसन्दर्भं संस्कृतभाषया विवृणुत (३)

दमयन्ती माम् एव यथा परिणयेत् तथा करोतु ।

14) अधोदत्त-ग्रन्थकारस्य परिचयं ४-५ वाक्यैः लिखत । (३)

भरतः

15) अधोदत्त-विषयमधिकृत्य ५-६ वाक्यैः लिखत । (४)

भारतीयदर्शनानि